

Johann Gottlieb Möller Joachim Ernst Hörlitz

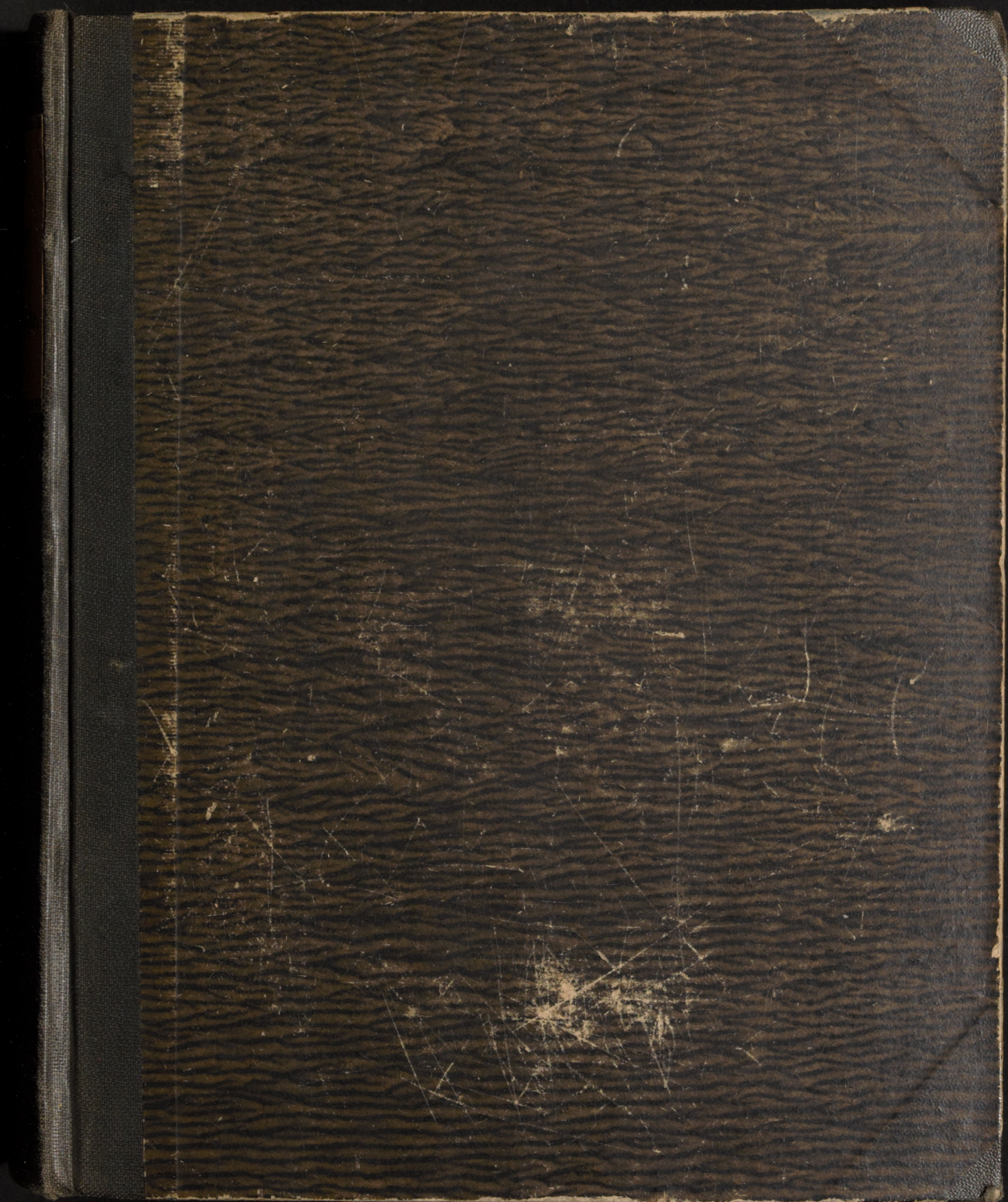
De Seculi II. Scriptoribus Medicis ac Philologis, Et Seculi III. Scriptoribus Ecclesiasticis, ac Philosophis, Ex Chronologico Illustris Viri, Hermanni Conringii, de Universae Eruditionis a N. C. Propagatione, Eiusdemq[ue] Scriptoribus, Commentario, Nunc Primum e Msc. A Se Edito, in Disputatione Philologico-Philosophica, d. XXIIIX. Novembr. A. C. M DC XCVII. In Maximo Athenaei Gedanensis Auditorio, Jesu Gratia Moderante, Solenniter instituenda placide disquiret,

Gedani: Stollius, 1697

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn796463204>

Druck Freier Zugang

Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn796463204/phys_0001

DFG

B6-1053¹⁻³¹

Ex
Bibliotheca
Academicae
Rostochiensis

2.
3.
4.
5.
6.
7.
16.
17.
18.
20.
22.
24.

6.

DE
 SECULI II.
 SCRIPTORIBUS MEDICIS
 ac PHILOLOGIS,
 Et
 SECULI III.
 SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS,
 ac PHILOSOPHIS,
 Ex CHRONOLOGICO
 ILLUSTRIS VIRI,
 HERMANNI CONRINGII,

de UNIVERSÆ ERUDITIONIS à N. C. PROPAGATIONE,
 EJUSDEMQUE SCRIPTORIBUS, COMMENTARIO,
 NUNC PRIMUM à MSC. A SE EDITO,

in

DISPUTATIONE PHILOLOGICO-PHILOSOPHICA,

d. XXIX. Novembr. A. C. M DC XCVII.

IN MAXIMO ATHENÆI GEDANENSIS AUDITORIO,

JESU GRATIA MODERANTE,

Solenniter instituendâ, placidè disquiret,

PRÆSES

JOH. Gottlieb MOLLERUS,

D. PP. D. & Bibliothecarius.

Respondente

JOACHIMO ERNESTO HÖRLITZ, Gedanensi,

GEDANI,

Typis JOHANNIS-ZACHARIÆ STOLLII.

7.

16.

17.

18.

30.

22.

2.

24.

15.

VIRIS:
ILLUSTRI;
MAGNIFICIS, MAXIMESTRENUIS;
SUMME VENERABILI, EXCELLENTISSIMO;
GENEROSIS, CONSULTISSIMIS;
NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS,
DN. GABRIELI SCHUMANNO,

BURGGRABIO REGIO, ET INCLUTÆ
GEDANENSIVM CIVITATIS PRÆCONSULI INCLUTO,

DN. DANIELI Schlieff/
DN. CONSTANTINO FREDERO,

DN. ANDRÆ Borchman/

DN. JOHANNI KOLKAU,

DN. JOACHIMO HOPPIO,

ILLIS, SCHOLARCHIS MERITISSIMIS.
SINGULIS VERO CONSULIBUS SPLENDIDISSIMIS.

DN. SAMUELI SCHELVIGIO,

S. S. THEOL. DOCTORI, ET P. P. ATHENÆI GEDANENSIS
RECTORI, AC AD SS. TRINITATIS PASTORICELEBERIMO,
VIGILANTISSIMO.

DN. FRIDERICO Gottlieb Engelcken/

DN. JOHANNI ALBERTO Rosenberg/

NOBILISSIMI, QUODIN URBE PRIMARIA EST, DICASTERII
ASSESSORIBUS FULGIDISSIMIS.

DN. MICHAELI TESSIN,

DN. JOH. ERNESTO OELHAFEN,

DN. PAULO Botten/

QUARTARUM MAGISTRIS LONGE SPECTATISSIMIS,
DOMINIS SUI PATRONIS ET MOECENATIBUS OPTIMIS
MAXIMIS

Pagellas hæc philologico-Philosophicas, ut prima subjectæ mentis
indicia, sub spe ulterioris in Tenuitatem suam Patrociniæ, cum
ardentissimo Prosperitatis voto, submississimè offert, cliens
ILLORUM & Cultor devotissimus devinctissimusq;
Joachimus Ernestus Hörnitz, Gedanensis.

MEDICIS.

I. FLoruerunt etiam hoc Seculo omnes MEDICORUM SECTÆ, antehac enatæ, etsi minùs claris auctoris, Præter hos verò HIPPOCRATICA quasi revixisse videtur, HIPPOCRATIS Scriptis, solito diligentius & acuratus à nonnullis commentario illustratis, qui & anatomen corporum, longè, quàm ante hâc erat factum, accuratius exercuerunt.

II. Accesit & sub finem hujus Seculi NOVA SECTA, CLAVDIO GALENO Auctore.

III. Atque ex reliquis Sectis nemo quidem est, quem operæ pretium sit hâc commemorâsse.

IV. In METHODICIS verò seu THESSALI sectatoribus, TRAIANO Cæsare, admodùm floruit SORANUS EPHESIUS, cujus Scriptorum fragmenta hodieque exstant; OLYMPIANUS item, & post, hujus discipulus, APOLLONIDES, ac hujus itidem sectator, sub finem Seculi, JULIANUS, quem & audivit Alexandria, & post acerrimè refutavit GALENUS. Pertinere videtur ad hâc tempora etiam CÆLIUS AURELIANUS AFER, qui latino, minùs tamen compto sermone, SORANI Libros transcripsit, & nunc Methodicæ Sectæ unicus Scriptor superest,

V. Initium seculi attigerunt (ut de HIPPOCRATICIS seorsim agamus;) SABINUS & RUFUS EPHESIUS

SIUS, uterque HIPPOCRATIS commentator.
 VI. ADRIANO CÆSARE, DIOSCORIDES ALEXANDRINUS, & ARTEMIDORUS CAPITO, vixerunt, qui tunc operis collatis de novo ediderunt in vulgus Scripta HIPPOCRATIS. Huc etiam pertinet ATHENÆUS ATTALENSIS. Memorat GALENUS passim PELOPEN, & SATYRUM, HADRIANI circiter ætate, utrumque Magistrum suum, & summum Anatomicum, illum NUMESIANI, hunc QUINTI Auditorem. Paulò post vixit & LYCUS MACEDO, à GALENO singulari Libro oppugnatus; sed horum vix quicquam superest, præter paucula RUFFI. Valdè autem verosimile est, ætate GALENI floruisse ARETÆUM CAPADOCEM, cujus scripta hodiè in admiratione sunt Doctorum Virorum.

VII. At imprimis finem seculi, imò M. ANTONINI COMMODI, & SEVERI tempore, exornavit clarissimus GALENUS, qui omnes omnium temporum Medicos, & eruditione, & Scriptorum multitudine quàm longissimè superavit, ut meritò, ceu numen aliquod artis ejus, à doctissimis quibusque habeatur.

CAPUT V.

De

PHILOLOGIS.

I. SECUNDUM hoc seculum in HISTORICIS nonnullos habuit GRÆCOS Scriptores, satis præclaros. TRAIANO enim IMPERATORE, floruit PLUTARCHUS, cujus in Philosophis antè meminimus; ADRIANO CÆSARE

SARE, APPIANUS ALEXANDRINUS, ÆLIANUS
varia Historie Scriptor, PAUSANIAS item, qui tam
 curiosè Græcorum Antiquitates memoriæ tradidit;
 & PHLEGON, libertus ADRIANI, nobilis ille Chrono-
 logus, cujus tamen scripta hodiè desiderantur. ANTONINO
 PIO CÆSARE, vixit ARRIANUS, quem antea inter
 STOICOS SCRIPTORES laudavimus, Rhetor & Advocatus
 Nicomediensis; MARCO CÆSARE, POLIÆNUS floru-
 it, cujus habemus *Stratagemata*; & fortè, DIOGE-
 NES LAERTIUS, qui scripsit Vitas Philosophorum.

II. Non desunt etiam HISTORICI LATINI, etsi neq;
 cum græcis, neque cum iis, qui antecesserunt, gentis
 suæ comparandi. Non enim hic denuo TACITUM
 memorabimus, etsi sub TRAIANO floruerit. Pertinet hûc
 SVETONIUS TRANQUILLUS, ADRIANO Cæsari à
 Libellis, & qui non multò post vixit, JUSTINUS, Tro-
 GI POMPEII Epitomator. Seculo etiam hoc creditur vixisse,
 & quidem HADRIANI ætate, FLORUS; cujus *compen-
 dium* exstat *Historiæ Romanæ* lectu dignissimum.

III. RHETORUM in classe, cum primis adeptus est
 nomen, HADRIANO CÆSARE, HERMOGENES TAR-
 SENSIS, in ipso adolescentiæ flore; nam juvenis sta-
 tim in dementiam incidit immedicabilem. ORATORIO
 STUDIO dedius etiam fuit PLINIUS SECUNDUS,
 Epistolarum scriptor, ætate TRAIANI; & A. GELLIUS,
 qui *Noctes Atticas* exaravit, ANTONINO PIO circiter im-
 perante.

IV.

IV GRAMMATICUS quoque & POLYHISTOR admirabilis, *ATHENÆUS*, cujus hodiè superant *δειπνοσφισινὰς*, nec non *JULIUS POLLUX*, Lexicographus insignis, sub finem Seculi floruerunt.

V: POËTARUM ALIORUMQUE SCRIPTORUM nihil hodiè superat, quare non est, quòd hìc eos commemoremus. Videtur tamen ad hoc ipsum Seculum pertinere etiam *LUCIANUS*, quem dubites, PHILOSOPHICÆ, an HISTORICIS, an verò ORATORIBUS debeas annumerare, utpote qui cum omnia ferè isthæc noverit, omnia tamen riserit. Vixit etiam hoc seculo, tempore SEVERI Imperatoris, *NESTOR* quidam *LARENDENSIS*, *PISANDII* Pater, qui *Iliadem* non invitâ Minervâ scripsit, ut *DELPHI* censet.

SECVLI III.

CAPUT I.

De

SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS.

I. **T**ertium Seculum magis magisque paulatim Christianis Doctõribus cœpit florere, accedente ad pietatem etiam eruditione, quam vocant, seculari. Itaque Oriens pariter ac Occidens, hoc tempore habuit Christianos doctos & eloquentes, quorum alii propugnauerunt FIDEI VERITATEM CATHOLICÆ, aut contra Gentiles, aut contra Hæreticos; alii SCRIPTURÆ S. interpretationi & explicationi dederunt operam, quòd hætenus

Genus minori studio & diligentia erat factum; alii denique MORES ET VITAM CHRISTIANAM erudiverunt.

II. Nam initiò hujus seculi vixere adhuc duo illa Lumina, ob variam eruditionis scientiam imprimis admiranda: *TERTULLIANUS* in Africa, & in Ægypto *CLEMENS ALEXANDRINUS*, Presbyter & Scholæ Theologicæ Magister; *MINUTIUS* item *FELIX Octavium* suum, h. e. Apologiam pro Christianis, contra vulgi calumnias, *SEVERO IMPERATORE* circiter, conscripsit; & Historiæ, ad gentiles, qui Doctrinam Christianam novitatis titulo infamabant, convincendos, fundamenta primus jecit *JULIUS AFRICANUS*.

III. Medio seculo *CLEMENTIS ALEXANDRINI* Auditor fuit *ORIGENES ADAMANTIUS*, Vir planè stupendæ, etiam in Platonicâ Philosophiâ, peritiæ, nisi nimium ingenio confusus, multa semina variarum hæresium sparsisset. Hic est ille, qui primus Christianorum edidit illa omni antiquitati celebrata *V. T. VOLUMINA*, *HEXAPLA*, & *OCTOPLA*, per columnas *VI. vel VIII.* divisa, ita scilicet, ut duplici Hebræo Textui, altero Hebræis, altero græcis Characteribus exarato, vel *IV. Græcæ* versiones, una *LXX. INTERPRETUM*, altera *AQUILÆ PONTICI*, tertia *SYMMACHI*, quarta *THEODOTIONIS*; vel *VI. duæ* nempe *INCERTORUM AUCTORUM*, noviter repertæ, præter quatuor hæcenus enumeratas, jungerentur. Primus itidem hic, in universam Scripturam Sacram commentarios scri-

scripsit, sed, minùs fortè probandâ ratione, omnia ad allegoriâ deflectit. Idem *LXX. SENIORUM VERSIONEM*, singulari studio emendatam, & cû *THEODOTIONIS* versione collatam, additis obeliscis & asteriscis, edidit.

IV. *ORIGENI* suppar fuit *AMMONIUS ALEXANDRINUS*, qui Evangelicam omnem historiam, secundus post *TACIANUM*, in unam harmoniam redegit; nec non *LUCIANUS*, Presbyter Antiochenus, qui ad Codices Hebræos græcam *LXX. INTERPRETUM VERSIONEM* exigere, & in integrum restituere, est conatus. Ex quo liquet, uno hoc seculo duas editiones veteres novas, & duas versiones novas græcas *Veteris Testamenti* prodiisse.

V. Non multò post *ORIGENEM* floruerunt: *CYPRIANUS* Carthaginensis Episcopus, & *GREGORIUS*, ob virtutem miracula edendi, *THAUMATURGUS* dictus, *ORIGENIS* Discipulus, quem tamen Scriptorum hodiè superstitem multitudinem superat sanctissimus ille Martyr *CYPRIANUS*, in cuius Libris, eloquentiamne an pietatem præferas, magnum dubium est. Huic coævus fuit *DIONYSIUS ALEXANDRINUS EPISCOPUS*, magnæ olim Auctoritatis Vir, sed cuius fere nihil est reliquum.

VI. *DIOCLETIANO* IMPERATORE, *ARNOBIUS*, VII. *contra gentiles Libros* exaravit, doctos quidem, stylo tamen asperiore.

VII. Eodem seculo, à Judæo, *RABBI JOCHANNANE*

NANE, TALMUD, QUOD HIEROSOLYMITANUM dicitur, conditum est, non magnæ adeò apud Judæos hodiè auctoritatis, ob prævalentem, Talmudis Babylonici Auctoritatem.

CAPUT II.
De
PHILOSOPHIS.

I. Sæculo hoc tertio sectæ pleræque Græcorum Philosophorum valdè videntur defecisse, & quidem, quantum judicio licet assequi, eò, quòd, cùm de divinis valdè inaniter & ineptè philosopharentur, non invenirent applausores, prævalente ubivis Philosophiâ Christianâ. Itaque nec veros Philosophos PERIPATETICOS, NEC STOICOS, NEC EPICURÆOS, NEC PLATONICOS denique, posthæc invenire est, hoc est, qui Magistrorum suorum placitis omninò adhæserint, sed potius, qui PLATONICI & PYTHAGORICI appellabantur, sua Dogmata de Deo & rebus divinis, cum Aristotelis Naturali Philosophiâ & Logicis artibus conjunxerunt.

II. Talis mediò sæculò imprimis claruit *PLOTINUS*, ex Ægypto oriundus, PLATONICUS vulgò habitus, cujus Libri in *Enneadas* à PORPHYRIO Discipulo digesti, hodieque superant; Vir, ob eruditionem inter

ter suos facilè Princeps, summæque olim Auctoritatis, adeoque τῶν Θεῶν cognomentum adeptus.

III. Ex eodem ordine fuit & *DIONYSIUS LONGINUS*, melior tamen Philologus, quàm Philosophus, etiam Plotini iudiciò, sed hujus nihil nunc Philosophici exstat.

IV. In Auditoribus & Discipulis *PLOTINI*, deficiente seculo, floruerunt præ aliis *AMELIUS*, & *PORPHYRIUS* seu *MALCHIUS*, Tyro oriundus, quorum Illius quidem scripta omnia interciderunt; Hujus nonnulla hodieque leguntur, superfuturis pluribus, nisi XV. voluminibus Christianam Religionem oppugnasset, quæ post Cæsareo Decreto, quod in *Actis Concilii Ephesini* habetur, sunt combusta.

V. Videtur etiam ad hoc seculum potiùs, quàm ad sequens referendus *DEXIPPUS ERENNIUS*, ob conscriptos Commentarios in Aristotelis *Categorias*, *PHILOSOPHIS* annumerandus, quanquam Historiâ nobilior exstiterit.

VI. *PERIPATETICAM* quoque seu *Peripateticæ* affinem Scholam, *DIOCLETIANO* IMPRATORE, scribitur aperuisse *ANATOLIUS*, religione Christianus, cujus tamen hodie nihil superest, quanquam olim inter primos habitus fuerit. Ubi notandum omnes omnium sequentium seculorum homines doctos, tametsi in rebus divinis ab *ARISTOTELE* dissenserint, in *LOGICIS* tamen, *PHYSICIS*, *POLITICIS*, & ex parte *ETHICIS*, penè omnem Aristotelis Philosophiam approbasse.

ADDITAMENTA

Declarando Auctoris Textui inservitura,

I. **E**Ruditionis, quam vocant, secularis ad Pietatem accessum, quanti semper fecerit Ecclesia, vel solus docere potest GREGORIUS NAZIANZENSIS, in Oratione funebri Basilio habitâ: *apud omnes, inquit, sanæ mentis homines constat, externam illam eruditionem primas inter humana bona tenere, & pravo iudicio, ut insidiosam & periculosam, atque procul à Deo avertentem à multis Christianis repudiari. Imò nullo modo ea ideò contemnenda, quòd ita quibusdam videatur, sed potius insulsi atq; præposterè habendi, qui sic existimant, quique omnes sui similes esse optant, ut privata eorum ignorantia, communis ignorantie tenebris obtegeretur, nec quisquam ipsorum insipientiam proderet & coargueret.*
V. Auctorem Sec. III. C. I. n. I.

II. Non est inter Scriptores Ecclesiasticos, de quo plus variant iudicia Eruditorum, quam CRIGENES, quæ si dignè examinari debeant, de ipsa Origenis Vitâ Doctrinâ & Gestis iudicium ex triplici Scriptorum genere fieri oportet. *Primum constituunt fragmenta, quæ ceu indubitata fidei à variis auctoribus nobis sunt conservata; — alterum genus constituit collatio eorum scriptorum, quæ Origenis quidem, licet non sine adulteratione esse putentur; In quorum uno, si quæ sententia Origeni adscribatur, nisi plerorumq; cæterorum Testimoniis fulciatur, Origenis esse nunquam facile credendum; — at verò quæ in plerisq; occurrunt, quàm probabilissimè Origenis esse dicuntur, cum tam multi, tamque diversi translatores & editores in unam eandemque falsationem convenisse intelligi non possint; ultimi denique generis sunt, quæ vel merè historica exhibent, ceu Eusebius, Socrates, Sozomenus, Evagrius; vel ita venerantur Origenem, ut navos ejus & errores non abscondant; ceu*
docet

Additamenta declarando Auctoris Textui inservitura.

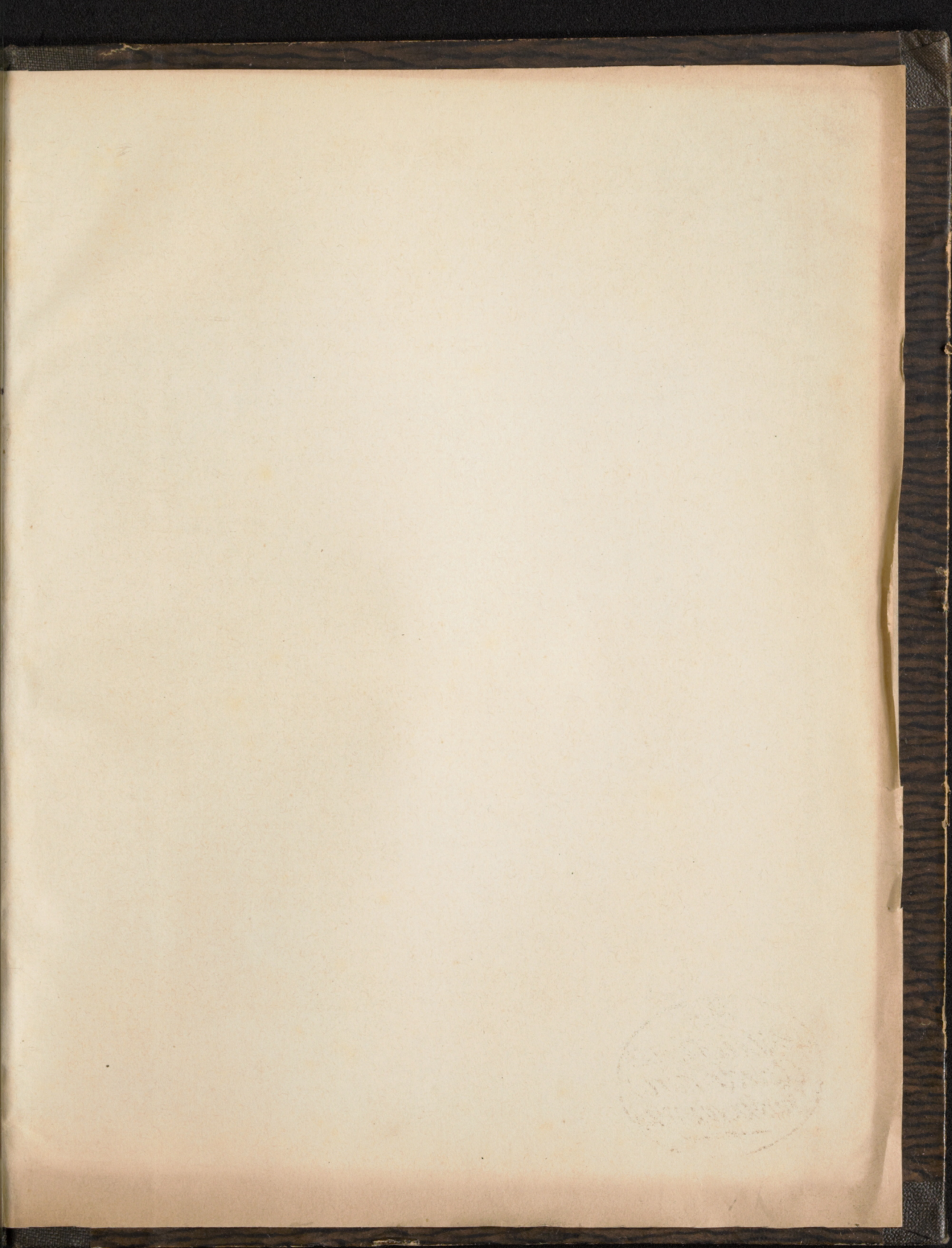
docet ex professo incomparabilis (quem Deus servet!) antiquitatis ecclesiasticæ Vindex, FECHTIUS, in *Dissertatione de Origine & Origenianis*, quâ nihil plenius, nihil præstantius, in difficillimâ hâc extare materiâ, Viri eruditissimi, inter adversarios etiam ipsos, dudum agnoverunt. v. Auctorem Sec. III. Cap. 1. n. 3.

III. Præclarum, tantisque Viris dignum est monitum, quod celeberrimi *Philosophia Burgundica Veteris & nova* Auctores, ingenuis Philosophiæ cultoribus hisce inculcarunt verbis: *Cautio nobis adhibenda est, ne præposterum antiquitatis aut novitatis studium nobis imponant. Nam ut recentior quis optimè de Philosophia meritis observat, Aristotelem in quibusdam non sequi prudentis est, passim refellere impudentis; in singula ejus verba jurare simplicis & creduli, passim carpere invidi est.* v. Auctorem, C. 2.

COROLLARIA PNEUMATICA.

- I. In Pneumaticis rectissimè Deus definitur per *Spiritum independentem*.
- II. Et quòd sit Deus, & quòd sit Spiritus independens, ex Naturâ sciri potest.
- III. Quòd Athei dentur speculativi, cum B. Hülsemanno affirmare, & cum B. Calovio negare, salvâ veritate, & quæ utrique debetur, auctoritate, possumus.

S. D. G.

13

שהוכות תולה לה ר' אליעזר אומר כל ה
כאלו למדה תפלות ר' יהושע אומר ר
תפלות מתשעה קבין פרישות הוא היה א
ורשע ערום ואשה פרושה ומכות פרושי

Wagenseilio nostro interprete : *Dixit filius
omo docere filiam Scripturam sacram , nam si
ur (aquas amaras adulterii suspecta,) securus
sacrarum literarum studium (ex merito aliquo
præstiti , de quo antea actum fuerat,) vim no-
futuram. Contra R. Elieser ait : Quisquis filiam
t , is eam docet amandi artem (ex sententia
. Josua ait : Magis expetit mulier unum Cabum
am novem Cabos vita solitaria. Idem ore fre-
opius qui insipiens , improbatus qui astutus , Mulier
era Phariseorum , ecce ista sunt , qua orbi in-*

Hæc celebris illa est de Fœminarum Eruditio-
Eliesere quidem prolata , a R. Josua quoque con-
od præcipuum est , a Magistris etiam per הלכה
obata , de qua nunc pluribus erit dispiciendum ;
ostrema verba , etsi primario huc non spectant ,
itata , cæteris addere visum nobis fuit , ut ex fœ-
cujus hic explicata facta est mentio , ac Vulne-
m , quorum itidem Mischna meminit , ad læsionem
וצנור להראות שהוא עניו וצנור
vultum simulatò demittentium atque aliorum
ndo ad parietes declinantium , discas , nomen
cui & fœminæ adhæserint , non officii , aut eru-
ut vulgus putat , titulum ; & intolerabili insuper
ocrissi , vel solo tactu aliorum se pollui creden-
tium

C

